

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALEKTEN

=====

UNIVERSITEIT GENT

Vakgroep Nederlandse Taalkunde

Blandijnberg 2

9000 Gent

(tel : 09/264.40.79 of 264.40.81)

Vragenlijst 63 B

april 1996

WATERHUISHOUDING

=====

Dialekt van : (stad, dorp, gehucht, wijk),

..... (gemeente). (prov.)

=====

GESPROKEN DOOR :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :

Waar opgegroeid :

(vroeger) beroep :

In welke gemeente werd beroep uitgeoefend :

Dialekt van moeder :

Dialekt van vader :

Dialekt van echtgeno(o)t(e) :

Ik ben naar school geweest tot jaar

Datum van invullen van vragenlijst :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

OPGETEKEND DOOR :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :

Dialekt :

(vroeger) beroep :

Ik ben naar school geweest tot jaar.

Hoogste diploma :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialektwoordenboek.

Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialekt gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialektuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialekt van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

Bij voorbaat hartelijk dank.

I. WATERHUISHOUDING

1. Waterschappen, polders

Hoe noemt u :

1. de instelling of administratie die toezicht heeft over de waterwegen en -leidingen van een bepaald poldergebied ?	
2. de grote bestuurlijke eenheid die ontstaan is na de fusie van kleinere polders ?	
3. Een zeer groot Waterschap is onderverdeeld in kleinere gebieden, hoe noemt u zo'n kleiner gebied ?	
4. een kleine polder die vlakbij de zee gelegen is en die naast de belastingen die hij zelf int, ook nog subsidies van de provincie en van het rijk ontvangt om alle kosten te kunnen dragen ?	
5. de belasting die elke grondeigenaar jaarlijks moet betalen aan het Waterschap of de polder voor het onderhoud van dijken, land- en waterwegen ?	
6. het bestuur van een waterschap of polder ?	
7. de voorzitter van het bestuur van een Waterschap of polder ?	
8. de ondervoorzitter van het bestuur ?	
9. de persoon die de belastingen int, de rekeningen bijhoudt en het secretariaatswerk doet ?	
10. de persoon die rondgaat om de belastingen te innen en die heen en weer loopt tussen de leden van het dagelijks bestuur met papieren die ondertekend moeten worden ?	
11. de personen die naast de voorzitter en de ontvanger-griffier ook nog deel uitmaken van het dagelijks bestuur ?	
12. de persoon die rondgaat om de dijken en waterlopen binnen het poldergebied te controleren ?	
13. de werklieden die in dienst van die instelling voor het onderhoud van de land- en waterwegen zorgen ?	
14. de persoon die de leiding heeft over de werklieden ?	
15. de persoon die vlakbij een sluis woont en de werking ervan controleert ?	
16. de personen die binnen het poldergebied grond in eigendom of in pacht hebben ?	
17. In een groot waterschap verkiezen de eigenaars een afgevaardigde om de vergaderingen bij te wonen en om hun belangen te verdedigen ?
Hoe noemt u zo'n afgevaardigde van de eigenaars ?	

18. de grondeigenaars die stemrecht hebben in de algemene vergadering van het polderbestuur ?	
19. dat stemrecht ?	
20. Hoe noemt u in het dialect de algemene vergadering ?	
21. Hoe noemt u de jaarlijkse vergadering met uitgebreide maaltijd van het plaatselijk polderbestuur ?	
22. Hoe zegt u : jaarlijks de dijken en waterlopen controleren of ze nog in goede staat verkeren ?	
23. Hoe noemt u die jaarlijkse controle van de dijken en waterlopen ?	
24. Wie voert die controle uit ?	
25. Hoe noemt u de oude (verdwenen) gewoonte om het eerste hooi, gemaaid langs dijken, sloot- en grachtkanten van het poldergebied, openbaar te verkopen ?	
26. Hoe noemt u de oude (verdwenen) gewoonte waarbij de boeren vanaf augustus hun vee vrij mochten laten grazen op de tweede snee gras van het poldergebied ?	
2. <u>Soorten waterlopen (voor de drainage)</u>	
Hoe noemt u :	
27. een uitgediepte voor of grep tussen twee akkerbedden om het overtollige water van de akker af te leiden ? Die voor of grep heeft geen blijvend karakter en kan van jaar tot jaar op een andere plaats gegraven of geploegd worden.	
28. een brede strook die in de plaats is gekomen van enkele bedden, met rondom een diepere afwateringsgreppel of klein grachtje ? (<i>string, singel, stuk, ...</i>)	
29. een dergelijke diepere afwateringsgreppel of klein grachtje ? (<i>stringgracht, ree, dulf, kilsvoor, halsvoor, ...</i>)	
30. Hoe zegt u : die diepere afwateringsgreppel delven ?	
Hoe noemt u :	
31. de waterloop waarin de greppels of kleine grachtjes uitkomen en die het water naar een iets grotere waterloop afleidt. (Hij is niet meer te onderhouden door de boer, maar door de Wateringen.) (<i>trekgracht, loopgracht, zwes, hoofdree, sloot...</i>)	
32. een waterloop die breder is dan die uit vraag 25 en die het water van de trekgrachten afvoert naar de zee of naar een kanaal, rivier of kreek? (Hier komen vaak eigennamen voor, wilt u in dat geval de waterloop lokaliseren) (<i>zwin, leiding, leitje, geleed, beek, aar, watergang, ...</i>)	
33. een waterloop die rechtstreeks met de Schelde verbonden is en waarop dikwijls een sluis of pompstation staat ?	

34. het geheel van greppels, sloten en waterlopen die het water uit een polder wegleiden ? (<i>waterlossing, ...</i>)	
35. Hoe noemt u een waterloop in het algemeen, zonder dat u onderscheid maakt naar de grootte of functie ervan ? (<i>waterloop, watergang, ...</i>)	
36. Wilt u hiernaast de verschillende soorten waterlopen die u kent nog eens van klein naar groot opnoemen ?	
37. Hoe noemt u een ondiepe afwateringsgreppel in een weide ? Hij is vaak begroeid en niet duidelijk zichtbaar, doordat hij dichtgetrappeld is door het vee.	
38. Hoe zegt u : een waterloop maken ?	
39. Hoe zegt u : een waterloop volledig met aarde opvullen zodat hij verdwijnt ?	
40. Kent u nog andere benamingen voor soorten waterlopen ? Zo ja, welke en wat betekenen ze ?	

3. Drainage

Hoe noemt u :

41. een buis van gebakken aarde die men in natte grond legt zodat het water langs daar uit het land kan wegvloeien ? (<i>kannepijp, -buis, pottebuis, droog-, zimperbuis, goot, ...</i>)	
42. een grote buis waar kleinere buizen inkomen ? (<i>moerbuis, zuigbuis, ...</i>)	
43. een rij draineerbuizen ?	
44. Hoe zegt u : draineerbuizen aanleggen ? b.v. Die man kan zeer goed een akker	

Hoe noemt u :

45. het aanleggen van draineerbuizen ? b.v. Die ... is goed gelukt; er blijft nooit meer water op het land staan.	
46. de persoon die land draineert ? (<i>draineerder, droger, buizer, ...</i>)	
47. Hoe zegt u : op akkerland oudere draineerbuizen vervangen door andere ? (<i>het land verbuizen, ...</i>)	

Hoe noemt u :

48. de zware spade met uitgehold of gebogen blad die gebruikt wordt om de greppels te graven waarin de draineerbuizen worden gelegd ? (zie afb. 48)	
49. het werktuig met lange steel en een blad in de vorm van een goot, dat gebruikt wordt om de bodem waarop de buizen komen te liggen precies op diepte te schaven ? (zie afb. 49)	

50. het werktuig met een lange steel waarop haaks een ijzeren staaf bevestigd is ? Het wordt gebruikt om de buizen in de gegraven gleuf te leggen. (zie afb. 50)

4. Onderhoud van waterlopen

Hoe zegt u :

51. een waterloop zuiveren in het algemeen ?

52. het uitdiepen van de bodem van een sloot ?

53. het uitdiepen én opnieuw breder maken van een sloot ?

54. het maaien van riet en gras dat in en naast de sloot groeit ? (*maaien, reiten, gruiten, ...*)

55. Hoe noemt u de speciale korte zeis om riet af te maaien ? (*rietzeisen, slotekuiser, kantzeis, ...*)

56. Hoe noemt u het werktuig om de wortels van het riet af te steken ?

57. Gebruikt u een ander werktuig om riet te maaien ? Zo ja, welk en hoe noemt u het ?

Hoe noemt u :

58. de strook grond langs een waterloop waar gras op groeit ?

59. de hellende kant van een sloot, beek, vaartje ?

60. Hoe zegt u : de zijwanden van een sloot schoonmaken van graszoden, de graszoden eraf steken ? (*fletten, schrooien, afreden, ...*)

Hoe noemt u :

61. de spade om slootkanten vlak af te steken waarvan het blad een driehoekige vorm heeft en aan drie kanten scherp is ? Die spade heeft een vrij korte steel.

62. de schop met een geschoteld blad die gebruikt wordt om slootkanten af te steken ?

63. de spade die gebruikt wordt om boomwortels af te steken, met een blad dat langer en smaller is dan dat van een gewone spade ?

64. de hak waarmee men de boomwortels doorkapte ?

65. de bedding van een waterloop ?

66. het onderaan dichtslibben van een waterloop ?

67. Hoe zegt u : slib, baggerslijk uit de sloten halen ?

Hoe noemt u :

68. de persoon die dat werk doet ?

69. de houten schop waarmee slijk uit de beken werd geworpen en waarvan het uitgeholde blad bovenaan belegd was met rubber of ijzer ? (slijkschote, -schop, moorschop, ruifel, roefel, ...)	
70. het werktuig met een soort bak aan een lange steel, dat gebruikt wordt om slijk uit een sloot te halen ?	
71. de kleine machine met een kraan die tegenwoordig gebruikt wordt voor het onderhoud van de sloten ?	
72. Gebruikt u nog een ander werktuig om slijk uit de sloten te halen ? Zo ja, welk en hoe noemt u het ?	
73. Hoe noemt u de leemachtige grond die, met de regen uit de akkers, afgestroomd in de grachten ligt ? (veldscheut, ...)	
Hoe zegt u :	
74. het inzakken of instorten van de sloot- of beekkant ?	
75. de zijkanten van een sloot verstevigen ?	
76. Hoe noemt u de versteviging van de sloot- en grachtkanten?	
77. Hoe zegt u : de ingezakte kant van een sloot herstellen ?	

5. Versperringen in een waterloop

Hoe noemt u in uw dialect :

78. een aarden, houten of stenen versperring in een waterloop die het stromend water tegenhoudt ?	
79. de afdamming in een waterloop die bestaat uit horizontale balken die op elkaar liggen, met de uiteinden in de groeven van de twee zijmuren ? Door balken weg te nemen of terug te leggen kan de waterstand geregeld worden. (stuw, schot, ...)	
80. één van die horizontale balken ?	
81. een van de zijmuren waarin de balken gelegd worden ?	
82. het wegnemen van één of meer balken ?	
83. het terugplaatsen van één of meer balken ?	
84. een gemetselde afdamming in een waterloop met een opening die door een opdraaibare schuif geheel of gedeeltelijk afgesloten kan worden om de waterstand te regelen ?	
85. die beweegbare schuif of deur ?	
86. het naar omhoog draaien van de schuif of deur ?	
87. het naar beneden laten van de schuif of deur ?	

88. een gemetselde afdamming in een waterloop met twee deuren die door de druk van het water bij vloed automatisch sluiten en bij eb terug opengaan ?	
89. een dergelijke deur ?	
90. een sluis die aan de zee, aan de Westerschelde of aan de Schelde gelegen is ? (<i>zeesluis, ...</i>)	
91. de schuif of valdeur aan de sluis uit de vorige vraag, die neergelaten kan worden in nood of om water opzettelijk op te houden ? (<i>zout schof, ...</i>)	
92. een sluis die op enige afstand van de sluis uit de vorige vraag staat en die gebruikt wordt in nood of om water te spuien ? (<i>wachtsluis, ...</i>)	
93. de schuif of valdeur aan deze tweede sluis ? (<i>zoet schof, ...</i>)	
94. de put of kom voor de sluis die veel water uit de polder kan opvangen? Als bij laag water de sluisdeuren opengaan, kan er onmiddellijk veel water wegstromen.	
95. een sluis die het water in zee brengt ?	
96. een sluis die dient om het water uit de polders weg te leiden ?	
Hoe zegt u :	
97. de sluis voert het water niet goed af (als er veel regen valt en een noordwesten wind waait) ?	
98. het water afsluiten en tegenhouden ? (<i>water wachten, ophouden, ...</i>)	
99. water landinwaarts laten lopen ? (<i>water steken, ...</i>)	
100. water bij hoog tij ophouden en het daarna bij laag tij met kracht lozen om het verzanden van de geul of waterloop tegen te gaan ? (<i>spuien, ...</i>)	
101. Hoe noemt u de installatie op een grote waterloop die gebruikt wordt om het water sneller in zee of in de rivier te pompen bij zeer hoge waterstand of bij bepaalde weersomstandigheden ?	

6. Dijken

Hoe noemt u in uw dialect :

102. de opgeworpen aarden wal die voorkomt dat het erachter gelegen land onder water loopt ?	
103. een dijk die naast de zee of een rivier gelegen is ?	
104. een dijk die niet meer aan het water ligt en enkel dienst doet bij zeer hoge waterstand ?	
105. een dijk die alleen de zomerstanden van het water kan keren ?	

106. een dijk die als scheiding tussen twee polders dienst doet ?	
107. de strook land die gelegen is tussen een buitendijk en een binnendijk die op een kleine afstand van elkaar gelegen zijn ? (<i>inlaag, ...</i>)	
108. de waterloop die onmiddellijk achter de dijk gelegen is ?	
109. de plaats waar een dijk opzettelijk onderbroken is en waar de weg doorloopt? In tijden van gevaar voor overstroming kan die doorsnede met balken afgesloten worden.	
110. de plaats waar de weg over een dijk loopt ?	
Hoe zegt u :	
111. land met een dijk omringen ?	
112. de dijk breekt door (b.v. bij springtij, waardoor het erachter gelegen land overstroomt) ?	
113. het doorbreken van een dijk ? b.v. In 1973 hebben wij hier de laatste gehad.	
114. Waar een dijk doorgebroken is, legt men eerst een voorlopig boogvormig dijkje aan. Nadien wordt de dijk hersteld. Op sommige plaatsen bleef het boogvormige, voorlopige dijkje liggen, op andere plaatsen werd het verwijderd. Hoe noemt u zo'n klein, boogvormig dijkje ? (<i>vingerling, ...</i>)	
115. Hoe noemt u het stukje land naast een dijk, ontstaan doordat de dijk daar afgekalfd is, en waar de waterloop zich rond verlegd heeft ? (<i>kozzeweelken, ...</i>)	
116. Hoe zegt u : een dijk verstevigen met een vlechtwerk van wilgetenen of ander materiaal ?	
117. Hoe noemt u een gebied dat volledig omringd is door dijken die zo aangelegd zijn dat ze bij zeer hoge tij overstromen, waardoor het waterpeil in de Schelde onmiddellijk zakt ?	
118. Hoe noemt u de dijken die zo'n gebied omringen ?	

7. Getijden

Hoe noemt u :

119. de toestand van hoog water ?	
120. het landinwaarts stromen van het water ? (<i>opkomen, vloeien, ...</i>)	
121. de toestand van laag water ?	
122. het terug naar zee vloeien van het water ?	
123. de toestand tussen hoog water en laag water, die slechts een korte tijd duurt ?	

124. het verschil in waterstand tussen hoog water en laag water ? b.v. Bij noordwesten wind is/zit er bijna geen op tussen eb en vloed.	
125. de toestand van uitzonderlijk hoog water die ontstaat door een combinatie van hoge waterstand met stormweer ?	
126. het natuurlijk afval (stro, zeewier, ...) dat bij hoog water (en vooral na springvloed) aanspoelt op strand en dijken ?	
127. de toestand waarbij het verschil tussen hoog water en laag water het kleinst is, namelijk tijdens de kwartierstanden van de maan ?	

8. Allerlei waterplassen

Hoe noemt u in uw dialect :

128. een (kunstmatig aangelegde) waterplas die uitsluitend gevoed wordt door regen ?	
129. een waterplas midden in de velden, waar sloten in uitmonden, dikwijls een overblijfsel van een vroegere overstroming of een oude inham van de zee ? (<i>kreek, ...</i>)	
130. een waterplas die overgebleven is na een vroegere dijkdoorbraak ? (<i>weel, wiel, ...</i>)	
131. het laag gelegen land nabij een kreek dat bij zeer hoge waterstand kan onderlopen ? (<i>vliet, kille, onderland, ...</i>)	
132. een waterplas die uitsluitend gevoed wordt door regen en een ondergrondse waterbron (waar dus geen sloten in uitmonden)?	
133. het water dat zich in de ondergrond bevindt ?	
134. Hoe zegt u : het opwellen van water uit de ondergrond ?	
135. Hoe noemt u het water dat opwelt ?	
136. Hoe noemt u de plaats waar grondwater aan de oppervlakte naar buiten treedt?	
137. Hoe noemt u het water dat na hevige neerslag op het land blijft staan? (<i>hemelwater, regenwater, opperwater, ...</i>)	
138. Hoe zegt u dat het regenwater in een greppel niet afgeleid wordt naar een sloot, maar dat het verdwijnt door de werking van zon en wind ? b.v. Het water in die greppel wordt niet afgevoerd, maar	

9. Schorren, slikken, geulen

Hoe noemt u :

139. de buitendijkse, onbegroeide, aangeslibde grond die tegen de Schelde of zee gelegen is en die bij elk getijde nog onder water komt ?	
140. de buitendijkse, begroeide grond die alleen nog bij zeer hoog water onderloopt ?	

141. de brede sleufvormige uitdieping in het schor waardoor het water naar de zee/Schelde of landinwaarts stroomt ? (zie tekening 141)

142. zo'n sleufvormige uitdieping als ze wat smaller en kleiner is ? (zie tekening 142)

143. Een rivier met stromend water holt de oever aan de ene kant voortdurend uit. Hoe noemt u dat uithollen ? b.v. Aan de ene kant de Schelde (*eet uit, ...*)

144. De andere oever wordt niet uitgehold, maar daar wordt voortdurend slib afgezet ? Hoe noemt u afzetten van slib en zand ? b.v. Aan de andere kant de Schelde (*hoogt op, ...*)

10. Polders gelegen aan de zee

Hoe noemt u :

145. de zandstrook langs de zee ?

146. de stenen verhoging op het strand die een eind in zee loopt en die dient om de kracht van de golven te breken ?

147. een dergelijke stenen verhoging als er ook paaltjes op staan ?

148. het uiteinde van die stenen verhoging ?

149. de geulen die door het zeewater in het strand gevormd worden (dikwijls langs de golfbrekers) ?

150. de heuvels van fijn zand langs de zee, die door de wind samengestoven zijn ?

151. Hoe zegt u : door het planten van helmgras en rijshout het zand proberen vast te houden op een bepaalde plaats ?

152. Hoe zegt u : jaarlijks de toestand van de hoeveelheid zand nagaan ? (Dit gebeurde vroeger van in een roeiboot op zee door middel van een touw met knobbeltjes.)

153. Hoe noemt u dat touw met knobbeltjes ?

154. Hoe noemt u de onzichtbare lijnen die vanop zee loodrecht op de richting van het strand door middel van palen en stokken worden uitgezet om te kunnen peilen ?

155. Hoe noemt u de palen die hiervoor op het strand worden geplaatst ?

11. Afwateren : algemeen

156. Hoe noemt u het geheel van waterlopen en waterplassen (sloten, grachten, watergangen, kreken, enz.) dat bij hoge waterstand water kan bergen zodat de polders niet onderlopen ? (*boezem, ...*)

157. Hoe noemt u laag gelegen land dat bij hoge waterstand onder water loopt ? (*vliet, kille, onderland, ...*)

Hoe zegt u :

158. het onder water komen te staan van akkers of weilanden door overvloedige regenval of door het buiten de oevers treden van rivieren ? b.v. Telkens het overvloedig regent, zwelt de beek zodanig dat de weiden

159. overstroomd zijn, volledig onder water staan ? b.v. De weiden na die vreselijke stortvloed.

160. er staat veel water op de weiden of velden, maar ze staan nog niet volledig onder water ?

161. een akker of een weide opzettelijk een tijd lang onder water laten komen om de vruchtbaarheid te bevorderen ?

162. het overtollige water van een akker of weide doen wegvloeien ? b.v. We zullen iets moeten doen om het water van die natte weiden ... (*afjagen, afsteken, ...*)

163. het wegvloeien van het overtollige water van een akker of weide ? b.v. Die akker ... langs de oostzijde.

164. Hoe noemt u de weg waarlangs water wegvloeit ? b.v. Dat water heeft zijn langs de Bredestraat (*los, afloop, ...*)

Hoe zegt u :

165. het water uit een put scheppen met de bedoeling om die put leeg te maken ?

166. een bepaalde hoeveelheid water uit een put scheppen ?

167. water uit een put scheppen en verspreiden ?

Hoe noemt u :

168. de grote pijp van beton of gebakken potaarde, die men onder een oprit over een gracht legt opdat de loop van het water door de oprit niet verhinderd zou worden ?

169. die doorgang voor water als het een gemetseld gewelf is ?

170. de betonnen pijp of het bouwwerk in baksteen waarbij een waterloop(je) onder een andere waterloop doorvloeit ?

12. Varia

Kent u de volgende woorden ? Worden ze in uw dialect gebruikt ? Wat betekenen ze precies ?

171. dulf

172. aar

173. vaart	
174. kil	
175. vliet	
176. zwin	
177. lee	
178. leitje	
179. boezem	
180. uiterwaard	

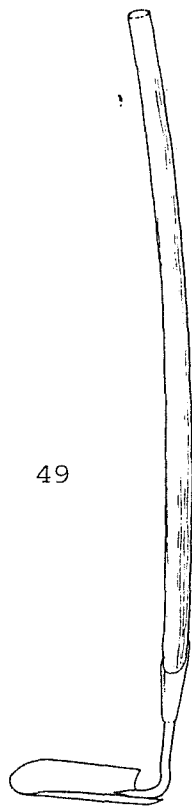
II. BEWERKING VAN AKKERLAND : ALGEMEENHEDEN

181. Hoe zegt u : land bewerken, het bemesten, ploegen, bezaaien, enz.? (<i>labeuren, akkemederen, ajieren, benoten, bedrichen, bedriften, ...</i>)	
Hoe noemt u :	
182. de bebouwing van het land, bestaande in ploegen en zaaien of planten ? b.v. Het is slecht weer om de te beginnen (<i>dicht, ...</i>)	
183. de onkosten die men doet om een akker te bemesten, te ploegen, te bezaaien of te beplanten ? (<i>zeule en zaad, veure en zaad, ...</i>)	
184. het niet bebouwbaar deel van een boerderij, met andere woorden de sloten, bermen, enz. ? (<i>afdracht, leegland, ...</i>)	

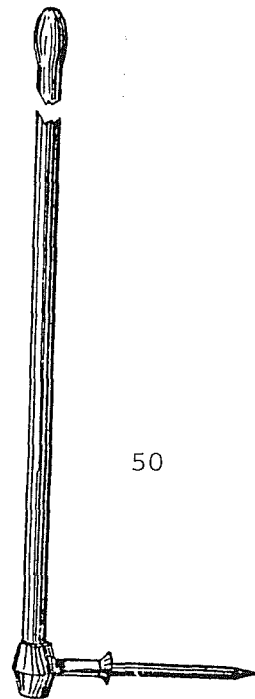
Als u nog opmerkingen of aanvullingen heeft bij deze vragenlijst, wilt u die dan hieronder of op een apart blad vermelden ?

48

49

50

